

Barnsburðargrunnur

Hvat er ein barnsburðargrunnur?

Ein grunnur (konto í peningasovni) sum peningur stöðugt verður goldin í og sum peningur bert kann gjaldast úr sambært endamálinum.

Endamál:

- At rinda lön í barsilsfarloyvistíðini.
- At tryggja arbeiðsgevaranum, at hesin ikki orsakað av barnsburðargrunni verður gjaldast úr sambært endamálinum.

Hví ein barnsburðargrunnur?

Barnsburðargrunnur er neyðugur, um trygg arbeiðsviðurskipti og sømiligir setanarsáttmálar skulu veitast kvinnunum.

Hava vit ein barnsburðargrunnur?

Tey alment løntu hava ein barnsburðargrunnur

Á figgjarlógini eru avsett 8 mill. kr. til barnsburðargrunnur. Hetta er úrslit av avtalu millum tey alment løntu og arbeiðsgevaran Føroya landsstýri, sum tryggjar kvinnuni, sum fer í barnsburðargrunnur, fulla lön í 6 mdr. og arbeiðsgevaranum, at hesin úttan eka-kostnað kann lona einum barsilsvikari. Formilgur grunnur er ikki stovnaður, men skipanin er tann sama – peningurin verður fluttur á eina felags konto, sum gjaldstovan umsitur.

Førstu ferð grunnurin var sjálvstøðugur postur á figgjarlógini var í 1996. Áðrenn hetta fingur tey alment løntu tó eisini lön undir barsilsfarloyvinum. Tá rindaði hvør stovnur sær ta upphædd, sum gjørdist neyðug. Hetta hevði við sær, at raksturinn á stovnum við nógum konufólkum var nóg tyngdur av eyka lønútjaldum orsakað av barnsburðargrunnum, og at peningur tí ikki var til barsilsvikarar.

Við skipanini sum nú er, rinda allir stovnar av samlaðu lønútjaldingunum eitt ávíst % (0,8%) í barnsburðargrunnin, líkamikið hvussu nógvar kvinnur eru á lønarlistum. Hetta merkir t.d. at Vaktar- & Bjargingartæstan við ongum kvinnum í arbeiði nú ber sín part av barnsburðarútreiðslunum hjá eitt nú dagstovnum við teimum nógva barnsburðardýggju kvinnunum, (kommunala dagstovnarir í Havn eru eisini við í skipanini).

Støðan í dag á privata arbeiðsmarknaðinum Sáttmálarlöggeva

Á privata arbeiðsmarknaðinum er onginn skipaður barnsburðargrunnur. Stórir

tørvur er á slíkari skipan.

Viðurskipti um barnsburðargrunni og lön í farloyvinum verða skipað við avtalum (sáttmálum) ella lög. Er onginn lög galdandi, er avtalan avgerandi.

Avtalar

Kvinnurnar hava tann rætt til barnsburðargrunni og lön í farloyvistíðini, sum avtalan við arbeiðsgevaran gevur.

Í avtalum kann skiljast í millum:

- onga avtalu um farloyvi yvirhøvur
- avtalu um rætt til farloyvi úttan lön: arbeiðsgevaran í gildi og arbeiðsgevarin skerður í rættinum at uppsiga kvinnuna í farloyvistíðini, jvfr. jvst. lógini § 6.
- rætt til farloyvi við lön: arbeiðsgevarin skal herumframt rinda lön.

Er avtala um t.d. 1 mánaða barsilsfarloyvi, hevur kvinnan rætt til farloyvi í 1 mdr. og kann ikki uppsigast henda mánaðin, men kemur hon ikki aftur tá mánaðin er farin, og onginn onnur grund er enn barnsburðargrunnur, kann hon lógliga uppsigast, tí hon hevur ikki rætt til farloyvi meir enn 1 mánaða.

Er onginn avtala um barnsburðargrunni yvirhøvur (og onginn lög galdandi), hevur kvinnan ikki við barnsburðinum sum grundgeving rætt at vera burtur úr arbeiði, og er ikki tryggjað í jvst. § 6 móti uppsøg. Í veruleikanum er tá onginn arbeiðsavtala, sum tryggjar kvinnuni rætt at vera burtur úr arbeiði orsakað av barnsburði og enn minni at koma aftur í arbeiðið seinni.

Størsti parturin av teimum ófaklærðu hava onga avtalu um barnsburðargrunni yvirhøvur.

Stórt betri er stóðan ikki hjá teimum faklærðu, sum tó nógvar koma undir funktionerlógina (frá 1954), nevniliga tær, sum arbeiða runt um á smærri privatu vinnufyrirkunum, skrivstovum, handlum, klinikkum, frisørum, tænaufyrirkunum og øðrum og sum ofta eru mánaðarløntar.

Funktionerlógin

Funktionerlógin gevur rætt til barnsburðargrunni við hálvari lön í samanlagt (áðrenn og aftaná føðing) 2 mánaðar. Tað merkir, at arbeiðsgevarin kann krevja, at kvinnan kemur aftur í arbeiðið, tá max. 2 mánaðir eru gingin. Ger hon ikki tað, er tað uppsagnargrund.

Hóast henda ótryggleika og manglandi hugin hjá arbeiðsgevarum at gera bindandi avtalu um lön í eitt hóskandi tíðarskeið, eru kvinnurnar tó kortini ikki

heilt sleptar upp á fjall (figgjarlaga). Hesin tryggjar dagpeningalöggávan.

Dagpeningur

Dagpeningalöggávan sigur, at í tann mun kvinnan ikki fær lön frá arbeiðsgevara, hevur hon rætt til dagpening í upp til 24 vikur (verður nú lækkað til 20 vikur). Rindar arbeiðsgevarin t.d. fyrri 1 mdr. rindar almennastovan restina.

Men dagpeningaupphæddin er bert ein partur av veruligu lønini (80%), og merkir eina munandi figgjarlaga afturgongd fyri kvinnuna. Henda lægra inn-tøkan ávirkar aftur aðrar veitingar so sum samansparingina til pensión og aðrar sosialar veitingar, sum verða veittar í mun til inn-tøkuna.

Arbeiðsgevarin

Onki lógið er í, at arbeiðsgevari kveppir seg við at gera setanaravtalu um barnsburðargrunni við lön í t.d. bara 3 mánaðir, um hann veit, at hetta kann koma at kosta honum dupult lønarútgjald í 3 mánaðir – til hana, sum fer í farloyvi og til avloysaran.

Ikki serligt hugflog skal til at ímynda sær at konufólk í aldursbólkinum 20–40 ár, sum enn ikki hava fingið síni børn, ikki standa fremst á ynskistanum hjá arbeiðsgevaranum, stendur valið millum eitt konufólk og eitt mannfólk.

Roynast kann at sigla millum skerini sum frægest, t.d. gera avtalu um farloyvi úttan lön og so vóna, at kvinnan er nøgd og annars verður verandi í arbeiðinum undir hesum treytum, tá

hon fer í farloyvi, tvs. við dagpeningi. Hetta er tað sum verður roynt fyri stóran part.

Um ikki orðini um eins møguleikar fyri kvinnur og menn skulu vera heilt til skammar, má broyting koma í.

Barnsburðar og barnsburðargrunni eru ikki bert privatliv, men eisini ein tyðandi partur í vinnulivinum hjá tí einstøku kvinnuni og annars fyri vinnuliv-ið alt. Kvinnurnar einsamallur eiga ikki at bera kostnaðin av hesum.

Er barnsburðargrunnur ein almenn uppgáva, ein arbeiðsmarknaðaruppgáva, ella...

Úttan iva er meira enn ein áskoðan um tað. Men er hetta ikki ein uppgáva fyri báðar partar!!!

Arbeidsmarknaður/löggávuvald

Tekur arbeiðsmarknaðurin ikki stig til ein barnsburðargrunnur, eigur málið at loysast löggávuvegin við eini lögfesting um, at

- allar kvinnur hava rætt til barnsburðargrunni í t.d. 24 vikur

Javnstøðulógin

Ein slík lögfesting eigur at gerast í javnstøðulógini § 6, tí úttan slíkar reglur er reglan í lógini um bann móti uppsøg av kvinnu, meðan hon gongur við barn ella er í farloyvi rættiliga illusorisk, so sum arbeiðsavtalurnar í dag eru á arbeiðsmarknaðinum

- almenn skipað inngjald-ingarskipan verður gjørd um ein barnsburðargrunnur, sum tryggjar kvinnunum fulla lønarkompensatióin. (t.d. eins og ALS og arbeiðsmarknaðarrettir-lønargrunnurin)

Herumframt eiga broytingar at gerast í funktionerlógini og dagpeningalógini.

Hvat kostar tað?

Hvør skal gjalda?

Dagpeningalöggávan

Eitt fyrsta stig á leiðini átti at verði ein broyting í dagpeningalógini svarandi til tað donsku um, at «*einhvør kvinna, sum tákar vanligu treytnar fyri dagpeningi orsakað av barnsburði, hevur rætt til dagpening*» og at «*tann mun, arbeiðsgevari hevur veitt lön til kvinnu í farloyvi, hevur hesin rætt til dagpening, sum hon annars hevði rætt til*».

Ein slík refússionskipan hevði bót munandi um møguleikarnar fyri betri arbeiðssáttmálum við barnsburðargrunnum við lön. Eykaútreiðslan í sambandi við lön til barsilsvikarar var tá munurin millum dagpening, sum arbeiðsgevarin fekk frá almennastovni og

lønina til vikarin.

Við eini slíkari skipan hevði tað almenna lagt lunnar undir at betra korini hjá kvinnunum á arbeiðsmarknaðinum. Áhugin hjá arbeiðsgevaranum at gera betri setanarsáttmálar var størri og eftir stóð so bert spurningurin um, hvør skal gjalda munin millum dagpeningaupphæddina og lønina.

Kostnaðurin av slíkari broyting í dagpeningalöggávu í dag er ikki stórur, tí bert teir arbeiðsgevarar, sum hava avtalu um og veita kvinnuni lön í farloyvinum hava rætt til kompensatióin. Sum sagt eru fáar slíkar avtalar í dag og tá tey alment lønt neyvan skulu teljast við, eru ikki nógvar eftir.

Barnsburðargrunnurin

Grunnurin skal gjalda teimum, sum ikki fáa lön í farloyvistíðini. Tær, sum ikki fáa lön, fáa dagpening, 80% av lønini. Tað er munin millum dagpening og lønina, sum grunnurin skal gjalda. Henda upphædd kann ikki vera tann heilt stóra, tá havi verður í huga, at tað almenna longu hevur avtalu um farloyvi við lön til sínar sáttmálapartar.

Um eitt ávíst gjald varð tikið av hvørjari útgoldnari lön at gjalda í barnsburðargrunnin, var hetta neyvan upphædd, sum verd var at sláast stórvegis um, og vit høvdu havi eina skipan, har veruliga kundi verið sagt, at her var tað tann litli batin, sum gjørdi tann stóra munin.

Menninir í barnsburðargrunni

Omanfyri er einamest tosað um kvinnurnar, men tosað um barnsburðargrunni, dagpening og barnsburðargrunn eigur eisini at fevna um mennin.

Javnstøða merkir ikki bert rætturin at luttaka á arbeiðsmarknaðinum, men eisini rætturin at taka sær av og vera saman við børnunum.

Löggáva okkara sigur onki um barnsburðargrunni til menn og rætt til dagpening orsakað av farloyvi hava bert kvinnur.

Ein barnsburðargrunnur merkir:

- Barnsburðargrunni er sjálvsagdur rættur og liður í vinnulivinum
- Ongin figgjarligur missur stendst av barnsburðargrunni
- Tryggleiki í arbeiðsviðurskiptum og betri setanaravtalar
- Størr javnseting av kyn-unum.

Vegna Javnstøðunevndina **Turið Debes Hentze, fork.**